

PO ZADNJEM GOVORU NIKITE HRUŠČEVA

ZAKAJ BO MEDNARODNA NAPETOST POPUSTILA

Razmerje moči v svetu se je bistveno spremenilo - Vprašanje kitajskega nacionalizma

Nikita Hruščev je imel preteklo soboto pred Vrhovnim sovjetom ali sovjetskim parlamentom v Kremlju izredno spreten in pomirljiv govor. V imenu vlade in osrednjega odbora boljševiške stranke je pojasnil svojim državljanom in svetu, zakaj je nujno potrebno, da se človeštvu zjamči stalen in zanesljiv mir.

Mednarodni položaj, je naglasil, je bil zadnje čase že »tako napet, da bi bila zadoštovala iskrica, pa bi se bil vnel svetoven požar«. Da se tolika nesreča tudi za prihodnost prepreči, se morata nasprotna tabora pobotati in pomiriti, kar se dà uredničiti le, ako drug drugemu v celi vrsti vprašanj popustita ter skleneta razumne kompromise.

In priznati je treba, da je Hruščev v marsikateri doslej žgoči in važni zadevi zares pokazal precej uvidevnosti in popustljivosti.

RAZOROŽITEV IN DE GAULLE

Tako je na priliko poudaril, da načrt o splošni in popolni razorožitvi, katerega je on predložil Združenim narodom v New Yorku, nikakor ni predlog, ki ga druge države morajo enostavno sprejeti. Sovjetska zveza je voljna upoštevati tudi druge predloge in sprejema v načelu zahtevo zapadnjakov, naj se razoroževanje primerno nadzoruje.

Razoroževanje samo na sebi je prva in neodložljiva naša dolžnost, kajti morebitna atomska vojna predstavlja zares »smrtno nevarnost za vse človeštvo«. Pozneje je zunanji minister Gromiko dostavil, da Sovjetska zveza »ne bo več delala jedrskih poskusov, razen če jih ne bodo obnovili zapadnjaki«. Razume se, da je Gromiko lahko v parlamentu to izjavil le z odobrenjem Hruščeva.

Ta pa je v svojem poročilu presenetil mednarodno javnost tudi s stališčem, ki ga je zavzel do politike generala De Gaulle. Predsednika francoske republike je pohvalil, ker je 15. septembra pred svetom priznal alžirskemu ljudstvu pravico, da bo smelo samo odločati o svoji usodi.

FRANCOZI IN ANGLEŽI SO ZADOVOLJNI

Hruščev je izjavil, da sprejema De Gaullovo vabilo, naj ga obišče. »Moja pot v Pariz« je pojasnil, »bo v korist Franciji, Sovjetski zvezi in svetovnemu miru... Naši odnošaji s Francijo se na splošno ugodno razvijajo. Med nami ni bistvenih vzrokov za kaka nasprotja. Rešitev alžirskega vpra-

šanja bo pripomogla, da se dvigne ugled Francije kot velesile na mednarodni pozornici«.

Hruščev se je v govoru spomnil tudi voditelja britanske konservativne stranke Macmillana, priznavajoč mu velike zasluge, da se je sovražno ozračje med obema taborama v svetu ublažilo in da bo prišlo do vrhovnega sestanka med predstavniki sprtih velesil. Te izjave gospodarja Rusije so ravno tako Angleže kot Francoze močno zadovoljile.

De Gaulle mora biti Hruščevu zares hvaljen, saj je njegovo politiko do Alžircev izrecno odobril pred svetovnim komunizmom in azijsko-afriškimi narodi. Velika politična in moralna usluga, za katero bo pa Hruščev, ko pride v Pariz, prav gotovo želel protiusluge. Najmanj, kar bo od De Gaulle zahteval, bo, naj ne razstreli atomske bombe v Sahari ter naj neha metati polena pod noge vrhunskemu sestanku velesil, ki bi moral biti po mnenju Amerikancev, Rusov in Angležev čimprej sklican. »Čim prej, tem bolje«, je poudaril Hruščev v svojem govoru.

Tako pomirljive besede v ustih boljševl-

škega voditelja bi bile še nedavno tega nemogoče. V prejšnjih časih bi bil Hruščev spor, ki je nastal med Francozi in Amerikanci ter med Adenauerjem in Macmillanom, skušal izkoristiti, da razbije politično edinost zapadnjakov v korist komunizma. To pot Hruščev tega ni storil, ampak zapadne zaveznike še nekako miril.

ALI MU JE MOGOČE ZAUPATI?

Čemu je treba to pripisati? Mnogi menijo, da je to sad razgovorov med Eisenhowerjem in Hruščevom, ki oba iskreno želita osvoboditi človeštvo strahu pred grozotami nove vojne. Drugi pa vztrajajo pri prepričanju, da boljševikom in Hruščevu ni mogoče verjeti. Kar danes delajo, je gola taktika, je neiskrena politična igra, s katero nameravajo svoje nasprotnike prevriniti.

Od tega, ali naj zavezniki zaupajo besedam in obljubam Hruščeva, je pa odvisna za prihodnja leta vsa politika zapada in po mnenju mnogih celo usoda človeštva. Vprašanje zaupanja in nezaupanja je potemtakem velikanske važnosti ter ga je treba trezno in hladno preučiti.

Odločilne so koristi Sovjetske Rusije

Velika zmota bi vsekakor bila, ako bi zapadnjaki gradili svojo politiko na zaupanju v besede in obljube Nikite Hruščeva. Moralna načela komunizma so namreč vsemu svetu znana in razvidna vsakomur, ki vzame v roke Leninove spise. Po njegovem nauku je dobro to, kar je v korist tlačnemu proletariatu, se pravi komunizmu, slabo in nemoralno pa vse, kar mu škoduje. To je edino merilo komunistične morale.

Pod Stalinom je pa prišlo do veljave še drugo načelo: dobro je, kar je v korist Sovjetski zvezi, glavni predstavnici in branitelji komunizma v svetu. In res je korist boljševiške države bila edina smernica Stalinovi politiki. Zato je svoj čas podpiral na Kitajskem Čang Kaj Šeka in bil pripravljen žrtvovati Mao Ce Tunga; iz istega nagiba je vodil do zapada zdaj napadalno, zdaj pomirljivo politiko.

V tem pogledu je Nikita Hruščev enak Stalinu; tudi zanj so vpliv, moč in korist Sovjetske Rusije pglavitni zakon ravnanja. Da bi privezal na Moskvo arabski svet, je na priliko podpiral Naserja, čeprav je ta v svoji deželi prepovedal komunistično stranko ter spravljal v ječo vsakogar, ki se je k njej priznaval. To je Hruščev delal,

ker je menil, da je taka politika v korist Moskve in s tem svetovnega komunizma. Tudi v vprašanju splošnega razoroževanja in mirnega sožitja z nekomunističnim svetom ni torej odločilno, ali se zapadnjaki lahko zanesejo na besede Hruščeva, temveč edino to, ali je taka politika v korist Sovjetske Rusije.

RAZMERE SO SE KORENITO SPREMENILE

Velika večina zapadnih državnikov je mišljenja, da sta razorožitev in pomirjenje z zapadnim svetom tudi po prepričanju Hruščeva v izrazito korist Kremļa. Glavni vzroki so naslednji.

Vse dotle, dokler je Amerika edina imela jedrsko bombo, so na zapadu lahko upali, da bodo s svojim premočnim atomskim orožjem prisilili Rusijo k vsestranskemu popuščanju, ki bi šlo postopoma tako daleč, da bi se Rusija morala umakniti v svoje naravne meje ter vrniti svobodo vsem podjarmljenim narodom Evrope: ravno tako Madžarom in Romunom kot Poljakom in vzhodni Nemčiji. To je bila politika Dullesa in kanclerja Adenauerja.

RADIO TRST A

Nedelja, 8. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos maše iz stolnice sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... kronika 7 dni v Trstu; 15.20 Slovenska zborovska glasba; 17.00 Lumpacij vagabund, farsa s petjem v enem dejanju. (Johann Nestroy - F. Milčinski). Igrajo člani SNG iz Trsta; 18.30 Koncert slovenskih solistov; 21.00 Pesniki in njih stvaritve — Friedrich Schiller; 22.00 Nedelja v športu; 22.10 Koncert Tržaškega tria — Ravel; Trio v a-molu.

Ponedeljek, 9. novembra, ob: 18.00 Odaja za najmlajše — Oddajnik na otoku, radijska slikanica. (Zora Tavčar-Rebulova) — 6. slika: »Poslednji pookus«. Igrajo člani RO, nato Kvintet Niko Stritof; 19.00 Utrinki iz znanosti in tehnike; 20.00 Športna tribuna. Približno ob 21.00 uri: Opera, avtor in njegova dela. Približno ob 21.50: Mala literarna oddaja.

Torek, 10. novembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Tone Penko: Zanimivi plazilci in dvoživke tujih dežel — »Usnjača«; 18.10 Simfonični koncert orkestra Slovenske filharmonije, ki ga vodi Jakov Cipci — Stanko Premrl: Sinfonietta; 19.00 Sola in vzgoja — Milica Bregant: Cestveni problemi otroške dobe; 22.00 Umetnost in življenje — Mario Kalin: Mednarodna razstava cerkvene umetnosti v Novari; 22.15 Jugoslovanski skladatelji — Krsto Odak (P. Merku).

Sreda, 11. novembra, ob: 18.00 Z začarani police — Zora Kafol: Starinarica; 18.10 Mathey Paul: Koncert v cis-molu za klavir in orkester; 18.30 Slovenske folklorne zasedbe; 19.00 Zdravstvena oddaja (dr. Milan Starc); 21.00 Nadloge gospoda Traveta, igra v petih dejanjih. (Vittorio Bersezio - Slavko Rebec). Igrajo člani RO.

Četrtek, 12. novembra, ob: 18.00 Radijska univerza — Oskar Reya: Pomenki o meteorologiji — »Nastanek vetra«; 18.10 Koncert pianistke Biance Pellisove — Haendel: Ciaccona; Ravel: Ondine; Turina: Morena coqueta; Strauss: Serejada; 18.35 Slovenske narodne pesmi; 19.00 Širimo obzorja — Jože Peterlin: Sprehodi po tržaških muzejih — »Mirmarska muzeja«; 21.00 Obletnica tedna — Anton Mlinar: 100-letnica Zuerškega miru; Približno ob 21.45: Iz sodobne književnosti — Josip Tavčar: »Riccardo Bacchelli in njegova knjiga Trije sužnji Julija Cezarja«.

Petek, 13. novembra, ob: 18.00 Lovski spomini Ivana Rudolfa — »Kraljičkova družina«; 19.00 Sestanek s poslušalkami; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika — Miran Pavlin: Umetne snovi v stavbarstvu; 22.15 Koncert sopranistke Ileana Bratuzeve, pri klavirju Damjana Bratuž — na sporedu so samospeli Dvoraka in Mendelssohna.

Sobota, 14. novembra, ob: 16.00 Dante Alighieri: Božanska komedija — Vice — 1. sprev; 17.00 Koncert harfistke Laure Morere; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.40 Zbor iz Dornberka; 21.00 Mesto ponoči — IV. »Nota, ki ubija«, dramatizirana zgodba. (Ezio D'Errico - Vinko Suhadolc). Igrajo člani RO; 22.00 Skladbe Petra Iljiča Čajkovskega.

TEDENSKI KOLEDARČEK

- 8. novembra, nedelja: Bogomir
- 9. novembra, ponedeljek: Teodor
- 10. novembra, torek: Andrej Avel
- 11. novembra, sreda: Martin
- 12. novembra, četrtek: Martin papež
- 13. novembra, petek: Stanislav K.
- 14. novembra, sobota: Nikolaj Pav.

NACIONALISTIČNI ROGOVILEZI

Nova in edina slovenska banka v Trstu je v listu prefektore Foglio annunci legali objavila oglas, s katerim naznanja, da je začela delovati in se priporoča občinstvu. Oglas je izzval med tržaškimi laškimi zagriženci in zato v Piccolu veliko razburjenje. Zakaj?

Zato, ker je oglas slovenske banke bil spisan v slovenščini z italijanskim prevodom. To je za laške nestrpnosti nezaslišana predrznost Slovencev. Fašistični poslanec Geffer-Wondrich (zares pristno italijanski priimek!) je sklenil iznesti stvar celó pred rimsko poslansko zbornico.

Zakaj bo mednarodna napetost popustila

(Nadaljevanje s 1. strani)

Medtem je pa Rusija prišla do lastnih jedrskih bomb, postala je v atomskem orožju enakovredna Ameriki in jo v marsičem celó prekosila. Če je danes sposobna zagnati z neverjetno natančnostjo izstrelke na luno, je za vsakogar jasno, da z atomskimi bombami lahko zruši v prah in pepel tudi mnogo bližji New York in Washington.

Ker s svojo jedrsko premočjo Amerika ne more več spraviti Rusije na kolena, je Dullesova in Adenauerjeva politika propadla; največji velesili naše dobe sta si približno enaki in v primeru vojne lahko druga drugo — uničita. Ta važna sprememba v mednarodnem položaju je njune voditelje spravila do spoznanja, da je najbolje, ako se nevarni politiki vojaškega strahovanja odpoveata ter se raje zavzameta za splošno razorožitev, ki jim prihrani ogromne milijarde ter omogoči, da jih uporabita za dvig blaginje v svojih državah.

MOSKVA IN RDEČA KITAJSKA

Razen tega je Rusija doživela še to, da ji Maova Kitajska postaja nevarna. V politiki do rdeče Kitajske se je Hruščev razlikoval od Stalina v tem, da je nudil Mao Če Tungu neprimerno več gospodarske in tehnične pomoči kot njegov predhodnik. Kitajska, si je mislila, je za Rusijo v zastanku za desetletja in ne bo mogla nikoli doseči ali celó preseči Sovjetske zveze. Če jo širokosrčno podpiram, mi bo vdana, obenem pa ostala odvisna od Moskve.

V tem se je pa Hruščev uračunal. Izkazalo se je namreč, da Mao ni le komunist, ampak obenem velik kitajski nacionalist. Sklenil je, da podvrže svoj narod še večjim žrtvam in silnejšemu trpljenju, kot je Stalin Ruse, samo da čimprej industrializira državo, ki mora postati mogočna velesila. Zato je ustanovil tako imenovane Ljudske komune, v katere je stlačil prebivalstvo kot nekake vojake, da pod poveljstvom države služijo razvoju gospodarstva. Razvrščeni so v četah in jedo v skupnih kuhinjah, družinsko življenje je tako rekoč odpravljeno. Nikita Hruščev je tako obliko komunizma javno odklonil, češ da ni v skladu z načeli marksizma in leninizma, a naletel v Pekingu na gluha ušesa.

Najhujše pri tem pa je, da nameravajo kitajski komunistični voditelji uporabiti bodočo moč svoje 650-milijonske države tudi v imperialistične namene. Osvojiti si hočejo širna nekitajska sosedna ozemlja, ki so nekoč bila pod oblastjo njihovih cesarjev, ter bi se radi polastili tudi ogromnih pokrajin v — Sibiriji! Da bi to uresničili, morajo seve postati močnejši od Sovjetske Rusije.

To so vzroki, zakaj je zavladalo med Peekingom in Moskvo precejšnje nezaupanje, kar je dokazal tudi hladen sprejem, na katerega je Hruščev naletel ob zadnjem obisku na Kitajskem. Državna korist Rusije nalaga njenim voditeljem, da se pravočasno zavarujejo pred kitajskim imperializmom in da se zavoljo tega pobotajo z ostalim svetom. To je tudi vzrok, zakaj zapadnjaki do neke mere verujejo besedam Hruščeva ter so voljni z njim sodelovati.

Naši zastopniki pri dr. Palamari

Prejšnji petek so štirje slovenski župani in občinski ter pokrajinski svetovalci M. Bernetič, dr. Agnetto, F. Gerlanc in D. Legiša izročili dr. Palamari prepis spomenice, ki so jo podpisali vsi od slovenskega prebivalstva na Tržaškem izvoljeni predstavniki. Devinsko-nabrežinski župan Dušan Furlan je v slovenskem nagovoru seznanil dr. Palamaro z vsebino spomenice, ki obravnava položaj slovenskega življa na Tržaškem, potem ko je poteklo 5 let, odkar je Italija prevzela upravo tukajšnjega ozemlja.

Spomenica, ki je bila poslana Segniju, ugotavlja, da se prenekatera bistvena določila Posebnega statuta sploh še ne izvajajo na Tržaškem. Tako Slovenci že pet let zaman čakajo, da jim uzakone šole in urede položaj šolnikov, uvedejo dvojezičnost na sodnih in v ostalih javnih uradih, postavijo dvojezične napise na javnih poslopih v slovenskih občinah in tistih predelih Trsta, kjer Slovenci tvorijo vsaj 25% prebivalstva. Slovenci nadalje že pet let zaman pričakujejo, da zasedejo določeno število mest v vseh državnih in poldržavnih ustanovah, kakor tudi zaman čakajo, da njihove kulturne in športne organizacije začno prejemati od države enako gmotno podporo, kot jo dobivajo sorodne italijanske ustanove. V spomenici je končno omenjena tudi načrtna kolonizacija slovenske zemlje.

Ker je bila spomenica naslovljena predsedniku Segniju, je dr. Palamara našemu

odposlanstvu izjavil, da o iznešenih vprašanjih ne more razpravljati, ker bo nanje gotovo odgovoril ministrski predsednik.

Ob tej priliki so odposlanci izročili generalnemu komisarju tudi resolucijo, v kateri ga naprošajo, naj izda poseben odlok, ki bo omogočal, da bodo slovenski kulturni, športni in drugi krožki uživali določene pravice kot italijanski, ne da bi jim bilo zato potrebno se vključiti v ENAL, ENDAS, ACLI itd. Dr. Palamara je priporočil Slovincem, naj čimprej ustanovijo lastno skupno, vrhovno ustanovo, v katero se bodo vključili posamezni krožki ter tako pridobili iste pravice kot sorodne italijanske organizacije.

Slišali smo, da se taka skupna ustanova že pripravlja.

— • —

LASTNOROČNI PODPISI

Ena najbolj svojevrstnih zbirk je tista lastnoročnih podpisov slavnih mož, ki je last Johna Taenija v Njujorku. Obsega že 35.000 podpisov, katere je Taeni začel zbirati že s 17. letom, ko se mu je posrečilo dobiti podpis maršala Hindenburga. Zbiralec je zasledoval po časnikih, katera oseba vzbuja splošno pozornost, ter jo prosil za podpis. Če ni šlo pravič, je pisal drugič, tretjič in še večkrat. Hruščevu je moral pisati štiriindvajsetkrat, preden mu je poslal zaželeni podpis. Najbolj ceni zbiralec slavnih podpisov tiste, ki jih prejme na odklonilnem odgovoru s — podpisom.

Indija na razpotju

Nehru in njegovi somišljeniki so bili dolga leta znani v svetu po svoji zmerni in prijateljski politiki do rdeče Kitajske. Čeprav je Nehru vse prej kot komunist, je branil mnenje, da pritiče Mao Ce Tungu in ne Čang Kaj Šeku pravica zastopati Kitajsko v Organizaciji združenih narodov, ker je Šek danes gospodar le Formoze in nekaj otočičev, medtem ko je vse ostalo ogromno kitajsko ozemlje v oblasti komunistov. Če so vse komunistične države bile sprejete med Združene narode, ni mogoče iste pravice zanikati 650-milijonski Kitajski, kakor delajo Amerikanci.

Dobri odnosi med Pekingom in Delhijem so se pa skvarili, ko so Maove čete nedavno tega vdrle čez severno mejo Indije z namenom, da se za stalno polaste nekaterih pokrajin. Nehru je ostro protestiral, posredovati so začeli voditelji azijskih držav Indonezije in Nepala in tudi Hruščev je ob zadnjem obisku v Peking vplival na Mao Ce Tunga, da bi se spor rešil v prijateljskih pogajanjih, kar so kitajski voditelji tudi obljubili storiti.

Toda po odhodu Hruščeva in azijskih državnikov iz Pekinga so Maove čete na lepem iznova prodrle čez severno mejo Indije, in sicer v Kašmir, in tam celò ubile petnajstotisoč indijskih vojakov. Ta drugi komunistični napad je izzval v indijski javnosti velikansko vznemirjenost in ogorčenje.

Najostrejši Nehrujev govor

Pod pritiskom ljudske nevolje je Nehru imel najostrejši govor, kar jih je bilo po proglasitvi neodvisnosti Indije izrečenih zoper katero tujo državo. Razširil se je celò glas, da misli Indija pretrgati diplomatske odnose z rdečo Kitajsko. Položaj je zelo napet, ker imajo Indijci občutek, da njihova severna meja, ki jo tvorijo doslej nedostopne planine Himalaje, ni več varna. Kitajski komunisti grade z mrzlično naglico nove ceste in letališča v sosednem Tibetu, od koder bi se mogli z dobro pripravljenimi vojaškimi vpadi brez težave polastiti severnih indijskih pokrajin, ker so neutrjene in neoborožene.

Mao Ce Tung je s svojo politiko prisilil miroljubnega Nehruja, da mora zdaj naglo graditi vojaške ceste, zidati utrdbe in pošiljati primerno oborožene posadke ob podnožje Himalaje, kjer skozi stoletja ni grozila deželi niti najmanjša nevarnost. Obenem mora poskrbeti za gospodarski razvoj teh dežel. Ondotno prebivalstvo je namreč zelo revno in se težko preživlja, kar daje komunistom ugodno priložnost, da razvijajo svojo propagando med ondrotnimi neukimi množicami.

Ti dogodki silijo Nehruja do spremembe njegove dosedanje politike s Pekingom. Kako naj nadaljuje prijateljstvo s Maom in z njim sodeluje, če kitajski komunisti vdirajo kljub posredovanju Moskve z vojaštvom čez meje Indije? Nehrujeva politika nevtralnosti do rdeče Kitajske je postala nemogoča, Indija stoji ob prelomnici svoje zunanje politike.

Kaj pravi Kremelj?

Da bo Nehru v boju za celovitost in nedotakljivost svoje domovine našel razumevanje in pomoč na zapadu in zlasti v Ameri-

ki, je samo po sebi umljivo. Ravno tako je naravno, da bo imel na svoji strani azijske in tudi afriške države, a v prvi vrsti azijske, ker bi mogla rdeča Kitajsko te nekega dne ravno tako ogrožati kot Indijo. Važnejše pa je za Nehruja zadržanje Sovjetske zveze, s katero je od nekdaj v dobrih odnosih.

Spopad med Nehrujem in Maom je Hruščevu seve zelo neprijeten. Kot komunist bi moral Hruščev javno zagovarjati in podpirati Mao Ce Tunga, toda če bi to storil, bi odbil od Moskve prostrano Indijo in druge azijske dežele. Ker tega ne sme narediti, je rusko časopisje dobilo nalog, naj bo nepristransko. Dnevnik Pravda se je zadovoljil do danes s tem, da objavlja vesti iz nasprotnih taborov, ne da bi povedal, na kateri strani je pravica.

Drugi napad kitajskih komunistov na Indijo vsekakor dokazuje, da niti Hruščev nima odločilnega vpliva na Mao Ce Tunga, ki hodi svoja pota. S svojo politiko hoče najbrž dokazati, kako je mir v svetu odvisen tudi od Kitajske in ne le od Amerike in Rusije in njunih zaveznikov. To namerava prejkone dokazati ravno v trenutku, ko se pripravlja brez udeležbe Kitajcev vrhunski sestanek velesil. Maova politika je razumljiva, toda kljub temu kratkovidna, ker žene Kitajsko v popolno osamljenost. S svojo napadalno politiko odbija namreč rdeča Kitajsko od sebe ne le ves zapad, vse miroljubne države Azije in Afrike, temveč tudi Rusijo, v kateri edini je doslej našla učinkovito oporo pri svoji gospodarski obnovi in v zunanji politiki.

— 0 —

Eisenhower na potu po svetu

Predsednik Združenih držav je sklenil odpotovati 4. decembra iz Amerike, da obišče devet evropskih in azijskih držav. Prišel bo najprej v Italijo, zatem v Turčijo, Indijo in Pakistan, nato v Afganistan, v Iran ali Perzijo in v Grčijo, naposled v Maroko in Francijo.

Namen njegovega potovanja je jasen: preden pride do vrhunskega sestanka s Hruščevom, hoče zaveznike, prijateljske in nevtralne države obvestiti s cilji in nameni ameriške zunanje politike ter jih prepričati, da, kar Amerika zdaj dela, služi samo svetovnemu miru in nobene dežele ali naroda ne ogroža.

KOLIKO JE KATOLIČANOV?

Katoliški obveščevalni urad Kipa ugotavlja, da tvorijo katoličani 17 odstotkov od 2924 milijonov današnjega prebivalstva na svetu. Največ jih prebiva v Evropi, in sicer 230 milijonov, sledita severna in južna Amerika s 193 milijoni, Afrika jih šteje 24 milijonov, Avstralija z Oceanijo 21 in Azija 14. Skupaj torej 482 milijonov ljudi. Najbolj se je število katoličanov pomnožilo v Afriki, kjer jih je bilo pred 50 leti komaj pol milijona. Najpočasneje se širi katolicizem v Aziji.

Od vsepovsod prihajajo splošne tožbe, da primanjkujejo duhovniki. Vseh na svetu jih je le 381 tisoč. Najteže se širi katoliško misijonstvo v mohamedanskih in budističnih deželah Afrike in Azije, kjer živi nad polovico človeštva.

Kreisky pride v Celovec

Kot smo iz zanesljivega vira zvedeli, namerava avstrijski zunanji minister socialist Bruno Kreisky obiskati Celovec in se tam sestati s predstavniki koroških Slovencev. Skušal se bo bržkone z njimi sporazumeti, kako naj se manjšinska določi mirovne pogodbe, v prvi vrsti seve slovensko šolstvo in dvojezičnost, na zadovoljiv način urešniči.

Da hoče Kreisky to zadevo urediti v dogovoru s prizadeto narodno manjšino samo, je politično edino pametno in v očitno korist Avstrije. Kako naj se namreč z uspehom zavzema za pravice Južnih Tirolcev, dokler Italija ravna s svojo nemško manjšino neprimerno bolje kot Avstrija s koroškimi Slovenci?

Po svetu

ANGLIJA — Na neki londonski razstavi so pokazali umetni hermelin, ki ima enake lastnosti kakor naravni, a stane desetkrat manj.

SZ — Da bi zmanjšali število tiskovnih napak, bodo na prvo stran vsake knjige odslej natisnili poleg imena pisatelja, naslova knjige, ilustratorja in zoložnika tudi imeni upravnika tiskarne in tiskarskega popraviljalca.

ARGENTINA — Neki avstrijski inženir namerava sam pluti v gumijastem čolnu iz Buenos Airesa v New York. S seboj bo vzel le nekaj živil, samokres in trnke.

ŠVEDSKA — Ministrstvo za zdravstvo je odredilo, naj zdravniki pišejo recepte s pisalnim strojem ali tiskanimi črkami, ker se je že večkrat zgodilo, da niso lekarnarji razumeli pisave zdravnikov in so dali napačna zdravila.

KANADA — Attila Gubosa je izumil nove smučke, opremljene s krogličnimi ležaji. Če se bo iznajdba obnesla, se bodo ljudje lahko smučali tudi po nezasneženih ulicah.

FRANCIJA — Delavec Claude Daventure je leta 1954 oslepel. Zdravnik prof. Payrau mu je pred nedavnim vcepil v oko pasjo roženičco. Mož sedaj vidi ter opravlja svoje vsakdanje delo.

JUGOSLAVIJA — Franjo Sekulić iz Lovinca v Liki si je doma zgradil električno centralo! Na streho je postavil velik lesen vijak. Kadar vleče veter, se naprava vrti in žene dinamo, ki polni akumulator.

FRANCIJA — Neki francoski kemik je izdelal sintetično stekleno vlakno, ki vzdrži toploto nad 300 stopinj in je odporno tako proti pritisku kot proti kislinam.

ZDA — Ena izmed televizijskih postaj v Chicagu je vključila v svoj spored oddaje za gluhe. Vsak teden oddajajo deset minut kratke televizijske filme, pri čemer posredujejo besedilo z rokami.

ŠVEDSKA — Na farmi Simontrop so povsem avtomatizirali proizvodnjo mleka. Neposredno od krave teče mleko v posode, v katerih ga prodajajo na drobno. Za kravjo krmo skrbijo posebne električne priprave. V tem mleku je tisočkrat manj bakterij kot v navadnem.

ITALIJA — Neki divji lovec se je skrtil za grm in začel posnemati kosa, da bi privabil ptice. Te so priletele, za njimi pa je prišel tudi pravi lovec, ki je divjemu poslal ves naboj šiber v neplemeniti del telesa. Divji lovec zdaj žvižga v bolnišnici...

Tržaškega

TRŽAŠKI OBČINSKI SVET

Na seji tržaškega mestnega sveta, ki je bil prejšnji petek, so svetovalci dolgo razpravljali o resoluciji, ki sta jo bila predložila socialist dr. Pincherle in komunist dr. Pogassi. V njej sta zahtevala, naj mestni svet da pobudo, da se v najkrajšem času skliče skupno zborovanje predstavnikov tržaškega, goriškega in videmskega občinskega sveta, ki naj razpravljajo o ustanovitvi samoupravne dežele Furlanije-Juljske krajine. Predlagatelj namreč sodita, da bi na skupnem sestanku najlaže premostili huda medsebojna nasprotstva in s tem pospešili uresničenje deželne avtonomije.

Za novo avtonomno edinico so se načelno izrekle vse politične stranke, razen fašistov in liberalcev. Toda medtem ko se levičarske stranke v glavnem strinjajo, kakšna naj bo ureditev nove dežele in posameznih njenih pokrajin, ter obenem soglašajo, da mora biti Trst glavno mesto dežele, se videmski in tržaški demokristjani v teh vprašanjih nikakor ne morejo zediniti. To je med drugim tudi glavni vzrok, da vlada ni še ustanovila samoupravne dežele.

Župan Franzil, predstavniki demokristjanov, socialnih demokratov, republikancev in dr. Agnetto so resolucijo zavrnil, češ da je predlagano skupno zborovanje povsem nepotrebno, ker bi na njem ne mogli odpraviti nasprotstev ter bi spore verjetno še bolj poglobili. S tem bi se lahko tudi

ustvaril videz, da obstajajo med posameznimi obč. sveti tolikšne razlike, da je sporazum nemogoč, kar bi očitno koristilo le nasprotnikom deželne avtonomije.

Zato je dr. Franzil prosil svetovalce, naj ga pooblastijo, da se najprej sestane z videmskim in goriškim županom, s katerima namerava vprašanje temeljito proučiti. Franzilov predlog je bil sprejet in zato sta dr. Pincherle in dr. Pogassi resolucijo umaknili.

V začetku seje je svetovalka Bernetičeva opozorila odbor, da je treba nemudoma izvršiti nekatera važna dela v posloplju nižje slovenske gimnazije pri Sv. Jakobu ter v šoli v Sv. Križu. Protestirala je obenem, da ni občina teh del izvršila med počitnicami.

KMEČKA BOLNIŠKA BLAGAJNA

Ravnatelj Kmečke bolniške blagajne v Trstu je izdal okrožnico, s katero obvešča, da od 29. oktobra dalje imajo kmetovalci na Tržaškem pravico ne le do brezplačnega zdravljenja v bolnišnicah in porodnišnicah ter do pregleda pri zdravnikih-specialistih, temveč da se lahko v primeru bolezni ali nezgode zatečejo v ambulanto bližnjega zdravnika ali pa ga tudi pokličejo na dom.

Zavarovanci iz tržaške občine se lahko zdravijo tako v glavni ambulanti Kmečke bolniške blagajne v ul. Montanelli 3, in sicer vsak delavnik od 8.30 do 12. ure, ali pa v ambulanti, ki se nahaja najbližje kmeto-

valčevega doma. Bolnik naj vzame s seboj izkaznico, iz katere je razvidno, da je vpisan v bolniško blagajno. Kmetovalci iz okoliških občin pa se lahko obrnejo le do zdravnikov, ki ordinirajo v posameznih vaseh njihove občine. Važno se nam zdi pri tem poudariti, da si zavarovanci lahko zberejo zdravnika, ki mu najbolj zaupajo in ni treba, da se zatečejo k občinskemu zdravniku ali tistemu, ki je določen za člane drugih zavarovalnih ustanov (INAM itd.). Predpisano je le, da mora ta zdravnik imeti svojo ambulanto ali izvrševati službo v dotični občini.

Okrožnica nadalje pojasnjuje, da smejo zavarovanci poklicati zdravnika na dom le v primeru, če bolnik ne more sam v ambulanto. Za oskrbo porodnic veljajo približno enaki predpisi, se pravi, da si lahko ženske same izbirajo babico.

Kot vidimo, je Kmečka bolniška blagajna za sedaj sprejela načelo, da si lahko vsak zavarovanec svobodno izbira zdravnika. V prihodnosti pa bo lahko vsaka občina ali določeno število vasi imelo po enega zdravnika in eno babico. Ta ukrep pa bo izdan, če se bo izkazalo, da je sedanja začetna služba pomanjkljiva.

Beneška Slovenija

IZ ŠEMPETRA SLOVENOV

Naša prva beseda v tem dopisu naj velja častitljivi slovenski korenini Jožetu Jusiču, ki je 14. oktobra dopolnil 104. leto. Ta dan je prejel mnoge čestitke in voščila, saj ga pozna vsa naša domačija. Kljub veliki starosti se mož še vedno dobro počuti. Naj Bog spoštovanega moža ohrani še dolgo med nami.

Na praznik Kristusa Kralja smo na Stari gori srečali romarje iz Goriške. Bilo jih je nad sto, skoro sami pevci iz Gorice, Pevme, Doberdoba in Števerjana. Pri sv. maši smo občudovali njihovo petje; priznati moramo, da tako lepih Marijinih pesmi še nismo čuli.

Duhovno zbranost je pa motilo kaj čudno, nerazumljivo in nedostojno zadržanje nekega patra, ki nima, kakor se zdi, pravega pojma o resnični domovinski ljubezni.

Nekateri domačini smo z veselo goriško romarsko družbo odšli popoldne v Barnas. Prelepa slovesnost v krasni cerkvi Marije Tolažnice se je zaključila z veličastno procesijo, med katero so goriški pevci prepevali evharistične pesmi.

Z goriškimi romarji smo Sempeterci odšli še do Čedada, kjer so po ogledu stolnice še nekaj časa veselo prepevali na trgu.

Pokopališče v Ažli je bilo svoj čas zgrajeno za padle vojake, a so ga pozneje prebivalci iz Ažle, Klenja, Trpeča popravili in preuredili. Danes je pa nujno potrebno takojšnje poprave, ker je v zelo slabem stanju.

IZ REZIJE

Na zadnji seji občinskega sveta v Ravenci so svetovalci sklenili preurediti in povečati šolo v Stolbici. V novih prostorih bo tudi otroški vrtec. Sklenili so tudi urediti odtočne jarke v Osojanah. Za ta dela bo občina zaprosila 16 milijonov lir posojila.

Žalostna proslava

Na pobudo Vsedržavnega združenja Juljska krajina in Dalmacija je bila na vseh vernih duš dan v Bazovici svečanost v spomin žrtev, ki so maja 1945 in prej končale življenje v kraških jamah. Verski prireditvi so prisostvovali tudi najvišji predstavniki posvetnih in cerkvenih oblastev, med njimi vladni komisar Palamara, tržaški župan Franzil in škof Santin. Svoj pristanek na proslavo so pismeno izrazili tudi razni člani rimske vlade.

Največjo pozornost je zbudil govor tržaškega škofa, ki je naglasil, kako sta v 30 letih zadrželi »čez kraške griče kot ognjeni vihri dve vojni, sipajoč med te skale in grmovja smrt, napolnjujoč pokopališča in bolnišnice ter izzivajoč čestokrat nenadzorovana nasilstva, ki so sejala okoli sebe zločine in sovraštvo«.

Posebna molitev

Škof je sestavil za to priložnost tudi posebno molitev, ki se med ostalim glasi: »Oče naš, kateri si v nebesih! Posvečeno bodi tvoje ime; pridi k nam tvoje kraljestvo. Daj tolažbo ženam, materam, sestrām in otrokom tistih, ki se nahajajo v vseh jamah (in tutte le foibe) te naše žalostne dežele, ter tudi nam, ki smo živi in čutimo slednji dan na srcih težko bolečino zaradi teh mrtvih, bolečino, tako globoko, kot so brezna, katera jih hranijo. Če niso še popolnoma očiščeni, ti zanje žrtvujemo, o Gospod sveti

in pravični, naše molitve, naše tesnobe in naše žrtve, da bi se kmalu veselili sijaja tvojega obličja«.

Molitev, katero je tržaški škof Santin posvetil tem žrtvam zadnje vojne, je zares lepa in hvale vredna. Iz vrst naših katoliških bralcev smo prejeli le naslednjo pripombo.

Druge nedolžne žrtve

Razen nesrečnikov, ki so bili poginili ob koncu zadnje vojne v kraške jame, je bilo v naši škofiji še mnogo drugih žrtev krivičnega nasilja. V Bazovici sami so bili ustreljeni Bidovec in tovariši, na sosednih Opčinah poleg Tomažičeve skupine 75 nedolžnih talcev, v ulici Ghega so Nemci obesili 51 talcev in v tržaški Rižarni je na zločinski način našlo smrt na tisoče ljudi.

Ali bi ne bilo umestno in potrebno, nam pišejo bralci, da bi se tudi teh nesrečnikov cerkveno oblastvo spomnilo? Saj so tudi oni bili ljudje, ki so imeli žene, matere in otroke in neumrjoče duše, za katere je treba moliti.

Če bi tržaški škof ob ugodni priložnosti sestavil tudi zanje primerno molitev, bi mu bili zlasti slovenski verniki globoko hvaležni. Taka molitev bi bila v polnem skladu z duhom Cerkve, zakaj msgr. Santin je po povelju Kristusovem ne le škof tukajšnjih Italijanov temveč obenem škof tržaških Slovencev.

SKUPNI NAPORI PROTI SLINAVKI

Kljub vsem dosedanjim ukrepom, ki so jih proti kužnim boleznim izdala pristojna oblastva, se je slinavka prejšnji teden še bolj širila med govejo živino in prašiči z Goriškega, zlasti pa iz Furlanije. To se je zgodilo v Marianu, Krminu in Slovrencu, kjer je nekaj telet tudi poginilo.

Da bi preprečili širjenje kužne bolezni in jo končno zatrli, so prejšnji teden cepili vso govejo živino v Gorici, Standrežu, Ločniku, Sovodnjah in tudi drugod.

V vaseh na jugoslovanski strani so že pred nekaj dnevi izvedli obvezno cepljenje 6000 glav živine. Domačim živinozdravnikom so pri tem delu pomagali tovariši iz ljubljanskega okraja.

V četrtek prejšnjega tedna pa so se na prehodu pri Rdeči hiši sestali italijanski in jugoslovanski živinozdravniki, da preučijo položaj in se sporazumejo o nadaljnjih ukrepih proti nevarni bolezni.

Tako je bilo dogovorjeno, da se do 8. t. m. ukine osebni obmejni promet s prepuštnicami na vseh prehodih Goriškega, razen v Jamljah. Z dvolastniškim dovoljenjem se lahko prekorači meja le ob nujnih potrebah, a ne zaradi sečnje lesa; prehod pa je dovoljen le za osebe in konje, a ne

Kanalška dolina

Svet je končno izvolil novo gradbeno komisijo, kateri bo predsedoval lekarnar dr. Farina. Uslužbencu, ki je po 40 letih dela stopil v pokoj, pa je občina podelila zlato svetinjo.

SLENART

Mnogo ljudi iz naše občine se pripravljajo na odhod v Avstralijo. Mnogi imajo že vse potrebne listine in čakajo le, da jih komisija pokliče v Trst na zdravniški pregled. V Avstralijo bodo odpotovale kar cele družine in posamezni mladi ljudje. Žalostno je, da se hočejo izseliti v tujino tudi take družine, ki se jim v domačiji ne godi ravno slabo.

IZ RAJBLJA

Stavka, ki je bila napovedana za 29. oktober, je bila v zadnjem trenutku preklicana. Ministrstvo za delo je namreč prisililo delodajalce, da so se prejšnji četrtek začeli ponovno pogajati z delavci. Na prvem sestanku je bilo dogovorjeno, da se bodo 2. novembra nadaljevala pogajanja za obnovo delovne pogodbe.

Tako lahko upamo, da bo vendar prišlo do pametnega sporazuma med obema taborama, ki bo vsaj deloma zadovoljiv za rudarje in rudniško upravo.

IZ ZABNIC

Sv. Višarje se že danes pripravljajo na slovesno praznovanje 600-letnice, ki bo prihodnje leto. Popravilo oken v cerkvi pri oltarju sv. Terezije gre h koncu. Tudi dela v glavni sobi srednje hiše pod svetiščem so že v teku. Zgodilo se je tudi, da so na severni strani vrha Pri Križu v enem tednu postavili 25 m visok železen stolp, ki bo služil televiziji. Upamo pa, da bodo do prihodnjega romanja odstranjena tudi vsa nedostojna stranišča.

za govejo živino. Taki prehodi so odprti v Števerjanu, Ceglem, Jekovem, v Standrežu in Solkanu II. S potnim listom lahko potuješ v Jugoslavijo le skozi prehod pri Rdeči hiši.

HVALE VREDNO DEJANJE

V soboto so tudi vse slovenske srednje šole v Gorici obhajale mednarodni praznik varčevanja. Ob tej priliki so profesorji dijakom razložili velik moralni in gospodarski pomen varčevanja. Saj je prav, da se zlasti mladina zaveda, kako morajo starši varčevati in koliko se morejo žrtvovati, da poskrbe otrokom vsakdanji kruh. To so letos profesorji še z večjim veseljem storili, ker so dijakom lahko razdelili nekaj šolskih potrebščin, ki jih je podarila goriška Kmečka banka. Dijaki lahko vlagajo svoje skromne prihranke tudi pri tem zavodu, in sicer v obliki malih hranilnih vlog s 3-odstotno obrestno mero. S tem se dijaki tudi navadijo varčevati. Prepričani smo, da se bodo slovenski dijaki v velikem številu te lepe navade oprijeli.

IZ SOVODENJ

Županstvo sporoča, da je na področju sovodenjske občine prepovedano prevažati govejo živino in prašiče brez živinozdravniškega priporočila. Ta ukrep je potreben, da se prepreči širjenje slinavke.

Županstvo poziva vse upokojene Vsestranske ustanove socialnega skrbstva (INPS), ki bivajo v sovodenjski občini, da se zglase na županstvu, kjer bodo napravili prošnjo, naj jim odslej izplačujejo pokojnino na poštnem uradu v Sovodnjah.

Županstvo tudi sporoča, da je bil 20. oktobra nekoliko spremenjen seznam občinskih davkov. Seznam je na vpogled davkoplačevalcem do 20. t. m. Proti spremembam je dovoljen priziv na občinsko komisijo.

IZ JAMELJ

Prejšnji terek se je zgledal pri našem občinskem odborniku Jožetu Pahorju uradni goriškega tehničnega urada ter mu povedal, da bodo oblastva potrošila za izboljšanje Sabeljskega jezera 10 milijonov lir. Naši kmetovalci so v nedeljo imeli sestanek, na katerem so razpravljali o tej zadevi. Sklepe bodo sporočili doberdobski občini, da o njih seznanijo Konzorcij za izboljšanje Rižane v Trziču.

Jameljci so skrajno nezadovoljni, da so morajo njihovi otroci še vedno mučiti v starih šolskih prostorih, ki so hudo umazani in nezdravi. Ker je novo šolsko poslopje že dokončano, pričakujemo, da bo občina uredila vse, kar je potrebno, da se lahko pouk čimprej prične v novi zgradbi.

IZ ŠTEVERJANA

V soboto so naši občinski možje razpravljali o proračunu za leto 1960. Odobrili so ga bodo na prihodnji seji. Medtem so že sklenili povišati od letošnjega junija plače občinskim uslužbencem, kot predpisuje zakon.

Števerjanske kmetovalce opozarjamo, naj ne peljejo vsaj za nekaj časa živine na niive v Furlaniji, zlasti ne v Ločnik in Mošo. Tu sta se namreč razširili slinavka in par-

12 Goriške

kljevka in je zato prav, da skušamo narediti vse, kar je v naši moči, da se nalezljiva bolezen ne razširi v našo vas.

NA GROBOVIH PADLIH

Na praznik vseh svetih in na dan vernih duš so goriški Slovenci molili za duše padlih v obeh svetovnih vojnah. Na grobove in na spomenike, ki so bili v čast padlih zgrajeni v slovenskih vaseh na Goriškem, so položili vence. Žalno prireditve so bile zlasti v Gorici, Pevmi, Števerjanu in Doberdobu.

V Pevmi je položil na spomenik in grobove padlih lepe vence jugoslovanski generalni konzul v Trstu dr. Žiga Vodusek; pri žalni prireditvi pred spomenikom padlim v Števerjanu je imel lep nagovor župan Podveršič. Domači pevski zbor pa je zapel prelepo žalostinko Usliši nas Gospod.

IZ MEDANE

V torek smo položili k večnemu počitku telesne ostanke župnika in dekana Jožefa Milaniča, ki je umrl v 83. letu starosti.

Njegov pogreb je bil veličasten; spremljala ga je ogromna množica briškega ljudstva, ki ga je dobro poznala in zelo spoštovala, saj je župnikoval v Medani skoro 40 let.

Pokojnik se je rodil v Vojščici na Krasu. V mašnika je bil posvečen leta 1900. V Medani je župnikoval od leta 1920.

Naj dobri Stvarnik pokojnika bogato nagradi, saj je bil vse življenje zvest delavec v božjem in narodnem vinogradu.

IZ TRZIČA

Ker ni Rim doslej še z nobenim stvarnim ukrepom zajamčil delavstvu tržiških ladjedelnic polne zaposlenosti, skušajo delavske organizacije opozarjati vlado s tem, da proglašajo stavke, prirejajo zborovanja in obhođe.

Tako so v torek prejšnjega tedna priredile protestni obhod delavcev, ki so bili začasno odpuščeni z dela in jih danes plačuje dopolnilna blagajna; delavci so v mrtvaško tihem sprevedu korakali po našem mestu do Trga republike; na obeh straneh ceste so stale na pločnikih velike skupine meščanov, ki odobravajo njihovo borbo. Saj ima zaradi znatno znižanih prejemkov delavcev vse mestno gospodarstvo občutno škodo.

V petek pa je bilo v dvorani hotela Roma protestno zborovanje tržiških žena, na katerem sta govorila predstavnika sindikatov UIL in CGIL.

Dva socialistična poslanca sta pred kratkim ponovno opozorila predsednika vlade Segnija na krizo v tržiških ladjedelnicah. Poslanca želita vedeti, kaj nameravata ukreniti ministrski predsednik in minister za državne udeležbe, da se zboljša položaj v tem velikem podjetju. Znano je namreč, da je zaradi stiske v ladjedelnici nastala čedalje večja nezaposlenost, prebivalstvo v Trziču, Gorici in Trstu, pa ima vedno manjše dohodke. Poslanca zahtevata, da vlada ukrene, kar je potrebno, da se ohrani današnje število zaposlenih delavcev in da se prepreči ukinitve proizvodnje v oddelku OMFA.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Odgovori na našo anketo

Objavljamo nadaljnji odgovor na našo anketo: »Česa pogrešate v našem kulturnem življenju?« V čem vidite vzrok in zdravilo?»

(Uredništvo)

V zvezi z anketo: »v čem so vzroki sedanjega kulturnega mrtvila pri nas na Tržaškem in v čem je zdravilo«, bi rad dal nekaj konkretnih predlogov, ki niso vsi moji, ker so za nekatere dali idejo že drugi v svojih odgovorih na anketo. Zdi se mi namreč, da bi anketa obvisela v zraku in bi ne dala prave koristi, če bi ne rodila tudi konkretnih sadov. Saj za to pri vsej stvari gre.

Predvsem bi se rad pridružil misli dopisnika v predzadnji številki, da bi bilo treba tudi v gospodarskih krogih zbuditi več zanimanja za naše kulturno življenje. Vsak človek pri katerem koli narodu nosi neki večji ali manjši delež odgovornosti za splošno usodo svojega naroda in tako bi moralo biti tudi pri nas. Noben naš gospodarstvenik ne more imeti mirne vesti, ko skrbi samo za lastni žep in za dobro svoje družine. Njegova prava družina je namreč širša, je vsa naša manjšina in ves slovenski narod. Kot je dolžan plačevati davke državi, v kateri živi, tako je dolžan plačati nekaj prostovoljni davek za kulturo naroda, v katerega ga je vsadil Bog sam. Koliko naj ta prostovoljni davek znaša, bi mu morala narekovati vest, kot tudi to, v kakšni obliki naj ga plača: z denarnim darom za založniške, časnikarske, pisateljske, umetnostne ali druge pobude, ali z nakupom podob naših umetnikov itd. Dobro bi bilo to pomoč gospodarstvenikov tudi kakorkoli organizirati, v čemer vidim lepo nalogo za kakšno tukajšno ugledno osebnost.

DOMACA ZALOZBA

Med organizirano pomoč naj bi spadale tudi nagrade, ki bi jih podeljevala slovenska banka. Seveda bi morala odločati o podelitvi nagrad nepristranska komisija kulturnih delavcev, v kateri pa bi lahko imel zastopnik banke mesto predsednika.

Nadaljnji predlog je, da bi se ustanovila v Trstu slovenska založba, ki ne bi samo životala. Izdajala naj bi dela tukajšnjih slovenskih pisateljev in druge knjige, ki so nam potrebne. Založba bi ne smela imeti političnega značaja, ampak bi morala služiti samo kulturi in narodu. Med prvimi knjigami naj bi izdala dober italijansko-slovenski in slovensko-italijanski slovar in ne samo ponatisa kakega starega. Vsak dan naletiš na kakšnega Italijana, ki išče take slovarje, pa mu tukajšnje knjigarne ne more o ustreči, ker slovarjev ni. Ta založba naj bi izdajala po potrebi tudi knjige v italijanščini, n. pr. kako informativno delo ali italijanski prevod kakega slovenskega pisatelja. Lahko bi opravljala pomembno nalogo kot posredovalka med dvema sosednjima literaturama. Delovala naj bi v obliki zadruge ali delniške družbe; vsak član bi vplačal določen delež, morda v obrokih, kar bi nikakor ne bilo prehudo denarno breme, uživati pa bi morala tudi podporo raznih ustanov.

GORISKA MOHORJEVA DRUŽBA

Izdajanje del tukajšnjih pisateljev po tukajšnji založbi bi imelo velik pomen iz raznih moralnih in materialnih vzrokov. Ker zdaj izdajajo svoja dela pri osrednjih slovenskih založbah, ostajajo tukajšnji slovenski javnosti bolj ali manj tuja, v italijanski javnosti pa sploh neopažena. Knjiga, ki bi izšla v Trstu, bi nedvomno vzbudila več zanimanja pri tukajšnjih bralcih in tudi mnogo bolj uveljavila našo kulturo pred sosedi. Izid knjige bi pomenil kulturni dogodek. S tem bi ne bilo prizadeto širjenje njihovih knjig v Sloveniji, saj bi se lahko osrednje založbe in knjigarne obvezale, da bodo prevzele toliko in toliko izvodov. V gmotnem pogledu bi to prišlo pisateljem prav, ker bi dobili izplačane honorarje tu v lirah, namesto tam v dinarjih, katerih ne morejo tukaj porabiti.

Tudi goriško Mohorjevo družbo bi bilo nujno treba reorganizirati, poživiti in pomladiti. Zanj bi bilo treba vzbuditi več zanimanja in ji napraviti več reklame. Kvalitetno izdaj bi morali nujno izboljšati in v odbor naj bi pristopili ljudje, ki poznajo moderno književnost in imajo okus zanjo. Tako pa je Mohorjeva družba dragocen, a čisto neizkoriščen kulturni kapital.

OSREDNJI PEVSKI ZBOR

Opustiti bi bilo treba krčevito prizadevanje po ustanavljanju vaških in predmestnih pevskih zborov, ker je to popolnoma preživela oblika kulturnega dela. Pevski zbori so uspevali, ko ni bilo ne športa ne kina ne televizije ne motorizacije in ne toliko industrije. Vaški fantje in dekleta se zvečer niso vedeli kam dati in so z veseljem hodili k pevskim vajam. Kdo pa ima danes toliko časa, da bi žrtvoval po dve, tri ure po dvakrat na teden? Kljub vsem naporom pa je tak zbor dober kvečjemu za nastope v sosednjih vaseh ali v radiu. Pevci se v njem naglo menjavajo, ker jih delo kliče pogosto v druge kraje (izseljevanje s Tržaškega!) ali ker se poročijo itd. Prevodjem vzamejo vaje s takimi zbori preveč časa. Večina med njimi nima motornih vozil, da bi se lahko naglo in neovirano predstavljali iz kraja v kraj.

Zato bi bilo bolje ustanoviti zares odličen osrednji slovenski pevski zbor v Trstu samem, ki bi se lahko meril z najboljšimi tujimi zbori in hodil gostovat tudi drugam. Tak zbor bi več storil za ugled naše kulture pred sosedi kot trideset ali petdeset vaških zborov, ki ne znajo dobro peti in katerih sporedi so obtičali pri Od Urala od Triglava, to je v času prvih čitalnic (reci in piši skoro sto let nazaj). S tako koncentracijo sil bi morda lahko pršli tudi do amaterskega simfoničnega orkestra.

Taki osrednji kvalitetni ansambli bi dvignili splošno raven naše zborovske pevske kulture.

KNJIZEVNA IN LJUDSKA REVIIJA

Potrebna bi bila tudi literarna in poleg nje ljudska revija. Izkušnja kaže, da nobena slovenska politična in ideološka skupina v Trstu ni dovolj močna, da bi izdajala lastno revijo. Zato bi ta morala biti nepolitična. Vsak pisec odgovarja zase, namen revije pa naj bi bil buditi zanimanje za slovensko književnost in kulturo ter odkrito obravnavati slovenske probleme s čim več strani in čim bolj odkrito. Ljudska revija naj bi nudila samo dovolj branja in poučnih člankov o telesni kulturi, o svetovnih dogajanjih itd., a odprti bi ji moral biti ves slovenski in jugoslovanski trg.

Popolnoma zgrešeno bi bilo, če bi ji skušali dati politično-idejni značaj. Za vzgled naj bi si vzeli katero od kvalitetnih italijanskih, nemških ali francoskih tedenskih ilustriranih revij; seveda bi jo bilo treba prilagoditi našim razmeram in nuditi zlasti dovolj leposlovnega branja v obliki krajših novel in zanimivih romanov. Taka revija bi lahko bila v odlično vzpodbudo vsem slovenskim pisateljem, da bi več pisali. Naklada bi morala znašati vsaj deset-tisoč izvodov, zato sploh ni misliti, da bi jo bilo mogoče ustvariti, če bi ji ne bil odprt trg v Sloveniji. Tam pa bi nedvomno našla dovolj bralcev, saj vemo, kako radi posegajo kljub jezikovnim težavam po italijanski tedenskih revijah.

Ker skoro vse te pobude presegajo okvir posameznih svetovno nazorskih skupin, bi jih morali uresničevati na širši, medskupinski osnovi brez politično-ideološke prtljage. Saj ravno ta pretežka in v glavnem nepotrebna prtljaga je tista, ki zdaj ovira razvoj naše kulture.

XYZ

KROZEK SLOVENSKEGA IZOBRAZENCA V TRSTU vabi na sestanek, ki bo v petek, 13. novembra, ob 20.30 v prostorih Baletne šole, ul. Ruggero Manna 29/I. Na sporedu je fotoreportaža Rafka Dolharja:

»JULIJSKE ALPE V SLIKI IN BESEDI«

Hkrati opozarjamo, da bo izlet, ki ga priredita KSI iz Trsta in Gorice v nedeljo, 8. novembra, ob vsakem vremenu. Odhod iz Trsta točno ob 7. uri izpred glavne železniške postaje. Avtobus pojde skozi Opčine, Prosek, Sv. Križ, Nabrežino, Sestlan, Dol in Gorico. — Ustavljaj se bo na običajnih avtobusnih postajah. Udeleženci si bodo ogledali Nadiško dolino in Kobariško. Ne pozabite prepustnic.

Budalova 70-letnica

V soboto zvečer so tržaški Slovenci priredili svečano akademijo v čast književniku in kulturnemu delavcu profesorju Andreju Budalu. Proslave v dvorani na stadionu Prvega maja so se udeležili v zelo velikem številu predstavniki kulturnega in političnega življenja iz Trsta, Gorice in Beneške Slovenije.

Akademija s pevskimi in glasbenimi točkami ter recitacijami iz Budalovih del je bila skrbno izbrana. V slavnostnem govoru je prof. Ravbar očrtal slavljenčevo delo in njegov bogati doprinos h kulturnemu delovanju zamejskih Slovencev. V dolgem jubilejstvem življenju ni manjkalo težav in bridkosti, ki se vale na pot vsakomur, kdor stavi svojega duha v nesebično službo narodu.

Med sporedom so čestitali slavljenču predstavniki mnogih slovenskih organizacij. Najbolj prisrčna voščila je pa prinesla Budalu mala deklica iz rojstnega Standreža, ki je s svojimi korajžnimi besedami ganila vso dvorano. Pozdrave slovenskih književnikov je izročil pisatelj Bevk. Ob koncu se je profesor Budal zahvalil za čestitke in številne darove ter je pomenljivo zaključil s poudarkom, naj bi kulturno delo zblíževalo oba sosedna naroda.

Priznanemu in nesebičnemu kulturnemu delavcu ob tej priliki iskreno čestita tudi Novi list.

AVSTRIJSKI PISATELJ

PREVAJA IZ SLOVENCINE

Avstrijski književnik Alfred Moscon, po rodu iz Pišec pri Brežicah, prevaja življenjepis in izbrana dela slovenskih pisateljev, ki so izgubili življenje med drugo svetovno vojno. Prevredene stvari bodo uvrstili v Svetovno antologijo padlih pisateljev in umetnikov. Poročilo o tem navaa, da prevaja pesnika Mirana Jarca in Iva Brničiča ter kritika Frana Mesesnela, a iz njega ni razvidno, če je upošteval še druge slovenske padle pisatelje in pesnike.

NOVA PESNIŠKA ZBIRKA ANTONA VODNIKA

Pri Mohorjevi družbi v Celju je izšla nova pesniška zbirka Antona Vodnika z naslovom »Glas tišine«.

Anton Vodnik je, kot znano, eden najpomembnejših sodobnih slovenskih pesnikov katoliškega svetovnega nazora.

Mohorjeva družba je izdala tudi četrto knjigo »Izbranega dela« Ksaverja Meška. Uredil jo je in ji opombe napisal Viktor Smolej.

Lawrence Durrell: Justine

V italijanskem prevodu je izšel pri založbi Longanesi roman »Justine« Lawrencea Durrella. V nekaterih deželah je imelo to delo še večji uspeh kot Nabokova roman Lolita. Justine je prvi iz tetralogije romanov, v katerih prikazuje Lawrence Durrell življenje nekdanje Aleksandrije v Egiptu in kjer razkriva skrivnosti filozofskih ločin skozi erotične izkušnje svojih oseb, zlasti Justine same. V tem ženskem liku vidijo kritiki posebej simboli razkošnosti nekdanje sredozemske prestolnice. Druge glavne osebe so Anglež, ki izgubi trdno smer v življenju, koptski milijonar Nessim in grška plesalka Melissa, ki postane njegova ljubica. Okrog teh živni na tisoče manjših likov s cest in trgov levantskega mesta, pijanega od sonca, dišav in morskih vetrov.

Romanu Justine bo sledil v kratkem, prav tako pri založbi Longanesi, kot drugi del tetralogije roman Balthazar.

Založnik Feltrinelli pa si je zagotovil pravico do prevoda nadaljnjih dveh delov te tetralogije Lawrencea Durrella. Romana imata naslova Mountolive in Clea.

Te dni je izšla nova knjiga Lawrencea Durrella pod naslovom The black book, t. j. Črna knjiga.

Rebula v KSI

Pretekli petek je v Krožku slovenskih izobražencev bil prvi sestanek v letošnji zimski sezoni. Pisatelj Alojz Rebula je številnim udeležencem zanimivo in nazorno prikazal kulturne in prosvetne razmere na Tržaškem. Najprej je razčlenil miselnost naših kmetov, delavcev, meščanov in izobražencev ter njihov odnos do kulture ter nato orisal kulturno raven našega manjšinskega časopisja in prosvetnih ustanov. Ugotovil je odlike in pomanjklivosti v kulturnem ustvarjanju in prosvetnem delovanju ter nakažal nekaj smernic za premostitev današnjega kulturnega mrtvila. Njegovim klenim izvajanjem je sledila živahna razprava, v katero so posegli mnogi prisotni.

GOSPODARSTVO

Jugoslavija ima dovolj kruha

Od 3. do 8. avgusta je bilo v Bohinju zborovanje, ki so se ga udeležili nekateri italijanski kmetijski strokovnjaki, predvsem dr. Bonfiglioli, ravnatelj državnega zavoda za izbrana semena, zastopniki mednarodnega urada za prehrano in kmetijstvo (FAO) in predstavniki jugoslovanskih kmetijskih organizacij. Na zborovanju so proučili dosedanje italijansko-jugoslovansko sodelovanje za dvig proizvodnje pšenice in načrtali bodoče delo.

Udeleženci so poslušali poročila o uspehih, ki so jih dosegli v posameznih republikah Jugoslavije. Ti uspehi so tembolj pomembni, ker letošnje vreme ni bilo ugodno. Tako je bila na Ovčem polju (Makedonija) huda suša, saj je padlo v 9 mesecih komaj 200 mm dežja. Drugod pa je bilo v mesecih juniju in juliju, ko je pšenica zorela, in med žetvijo preveč dežja. Kljub temu je letošnji pridelek dosegel rekordno količino 40 milijonov 300 tisoč stotov zrnja, ki zadostuje za vso domačo potrebo. Povrh bi nekaj pšenice še lahko izvozili.

Koliko so na ta pridelek vplivali italijanska kmetijska tehnika in italijanska odbrana semena, je najbolje razvidno iz naslednjih števil: v l. 1958-59 je bilo v Jugoslaviji s pšenico posejanih 2 milijona 100 tisoč ha, od teh 310.000 ha z italijanskim semenom, kar predstavlja 14,8% posejane zemlje. Na tej površini so pridelali 12 milijonov stotov ali 29,8% vsega pridelka. Hektarski donos je torej tu znašal skoraj 39 stotov, na ostalih površinah pa 16. Z italijansko pšenico so bili doseženi tudi rekordni hektarski donosi: državno posestvo Borac v Petrovcu je na 4 ha s sorto Prodtutore doseglo hektarski donos 101,26 sto-

ta, sorta S. Pastore pa je dala na kmetijski šoli v Svilanju in na preizkuševališču Pionir pri Beogradu hektarski donos 100,8 stota. Na državnem posestvu Belje so z italijanskimi semeni posejali 2154 ha ter dosegli povprečni hektarski donos 56,3 stota. Posamezne sorte so se takole obnesle:

S. Pastore na	880 ha 58,4 st.
Fortunato na	945 ha 54,9 st.
Funo na	139 ha 56,1 st.
Impeto na	190 ha 57,8 st.

Na preizkuševališču Pionir so z italijanskimi sortami dosegli na nekaj več kot 100 ha hektarski donos 71,74 stota. Zelo zadovoljive donose so imeli tudi drugod. Kot smo že poročali, je bil v Vipavski dolini dosežen hektarski donos 62 stotov.

Na mnogih jugoslovanskih preizkuševališčih sejejo tudi druge italijanske sorte; če se bodo obnesle, jih bodo uporabili za obširnejšo setev.

Na zborovanju v Bohinju so sklenili to jesen posejati z italijanskimi sortami 786.000 ha ali skoraj vso površino državnih posestev in kmetijskih zadrug. Nekaj it. pšenice so posejali tudi zasebniki.

Ker je letos več kot dovolj pšenice za domačo potrebo in zaradi zgornjih ukrepov pričakujemo, da Jugoslaviji ne bo treba v bodoče uvažati pšenice iz tujine. V zadnjih letih je v Jugoslavijo prihajalo po 10 do 12 milijonov stotov pšenice letno.

Poleg bogate letine pšenice ima Jugoslavija letos tudi rekordno letino koruze, saj bo pridelek prekašal 60 milijonov stotov. To zadostuje za prehrano ljudi in za krmlivo živini, precej koruze bo pa ostalo tudi za izvoz.

NAUKI LETOŠNJEGA LETA

Izvedenci pravijo, da peronospora posebno hudo razsaja vsakih 5 let, a takega leta, kot je bilo letošnje, naše vinogradništvo sploh ne pomni. Zaradi prepogostega deževnega vremena vinogradniki niso mogli trt dovolj škropiti. Toda kdor hoče popolnoma obvarovati trte in grozdje pred peronosporo, mora škropiti po vsakem dežju. Tako so nekateri res škropili proti peronospori tudi po 15-krat.

V navadnih letih so naši vinogradniki škropili proti peronospori po 4-krat, največ 5-krat. Zadnje škropljenje je bilo konec julija. Tudi letos so mislili, da se konec julija to opravilo neha. Toda pri tem so se bridko motili: peronospora je posebno hudo razsajala od srede avgusta do srede septembra. V tem času je napravila največ škode, zlasti zato, ker se je marsikje pojavila skupno z oidijem.

Letos je bilo tudi preizkusno leto za škropila, tako za bakrena kot za nebakrena. Mnogi se sedaj pritožujejo zaradi obeh škroplil. V resnici pa so škropila precej nedolžna, kajti slabe letine so šestokrat krivi tisti, ki so premalo škropili ali to delo pre zgodaj zaključili. Ne glede na to je tudi med škropili določena razlika.

Zelo zanimiva so n. pr. dognanja, ki jih je zbral mednarodno priznani strokovnjak prof. Ciferri in jih priobčil v Giornale di Agricoltura dne 25. oktobra t. l. Ta strokovnjak je nadzoroval škropljenje 110 vinogradov: nekatere je dal škropiti samo z nebakrenimi škropili, druge le pretežno z nebakrenimi, tretje pretežno z bakrenimi in četrte samo z bakrenimi. Samo z nebakrenimi škropili je bilo škropljenih 31 vinogradov; od teh je bil uspeh pri 30 vinogradih prav dober, pri enem srednje dober. S pretežno nebakrenimi in le delno z bakrenimi škropili je bilo škropljenih 46 vinogradov; prav dober uspeh je bil dosežen v 33 primerih, srednje dober v 13. S pretežno bakrenimi škropili in le delno z nebakrenimi je bilo škropljenih 9 vinogradov, od katerih 4 s prav dobrim, 5 pa s srednje dobrim uspehom. Najslabše uspehe je imel pri vinogradih, ki so bili škropljeni samo z bakrenimi škropili: od 24 primerov ni bilo nobenega prav dobrega, 9 je bilo srednje dobrih, 5 pa celo slabih. — Ali ima prof. Ciferri popolnoma prav, bo pokazala bodočnost.

Letošnje leto je bilo važno tudi za sorto tokajec, ki se v zadnjem času tako hitro širi. Izkazalo se je namreč, da tokajec ni za vse lege, zlasti ne za nizke in ravnino, ker je glede peronospore preobčutljiv. Tokajec je kot običajno prav dobro zarodil, grozdje se je lepo razvijalo in zorelo vse do 25. septembra. V soboto, 26. septembra, in naslednji dan je po daljši suši hudo deževalo. Naslednji torek je bil tokajec siv od gnilobe in kdor je hotel kaj rešiti, je moral pohiteti s trgatvijo. Ta pa je bila zelo sitna, ker je bilo treba trgati v brentice in ne v koše: iz grozdja je namreč uhajal sok, ker je gniloba zgrizla vso kožico jagod. V takih razmerah se zelo hitro razmnoži bakterija kislobe in zato na dobro vino ne moremo več računati. V neprimernih legah so tokajec po 27. septembru uničevali peronospora, oidij in gniloba. Zato moramo paziti, da sadimo sorto tokajec samo v odprtih brdovitih legah.

ŽENA IN DOM

O levičnih otrocih

Levični otroci so tisti, ki vsa dela z lahkoto opravljajo z levo roko, medtem ko jim je desnica zelo nerodna. Mnogi starši se zato sprašujejo, ali je treba takega otroka prisiliti, da bo začel delati z desno roko. Na to vprašanje zdravniki, vzgojitelji in psihologi odgovarjajo različno. Medtem ko nekateri menijo, da se mora tudi levičnik potruditi, da bo vsa dela opravljal z desnico, drugi trdijo, da bi morali slehernega otroka, tudi desničarja, učiti, da uporablja pri vseh delih tako desno kot levo roko.

Znanstveniki, ki proučujejo delovanje človeškega telesa, so dognali, da med levičnimi in desničnimi otroki ni posebnih razlik, le da so prvi nekoliko bolj občutljivi. To pa ne izvira iz kake motnje njihovega telesnega ustroja, temveč iz napačnega ravnanja prenekaterih staršev, učiteljev in vzgojiteljev. Večina otrok-levičarjev naleti pri starših in učiteljih na nerazumevanje, kar povzroča, da se pri otrocih izoblikujejo nekatere negativne poteze, kot so n. pr. upornost, neprilagodljivost, pretirana občutljivost itd.

Da otrok raje uporablja levo roko, opazimo v drugem letu ali sredi tretjega leta. Staršem se zdi tedaj naravno, da otroka začno navajati na delo z desno roko. »Ta roka ni prava! Ta roka je grda!« mu venomer pravijo. In prav zaradi tega nepravilnega ravnanja ne uspe staršem, da bi otrok v prvi polovici 4. leta sam jedel. Zaradi stalnih očitkov se otrok ne more mirno igrati, ne more v miru

jesti itd. Ko pa otrok stopi v šolo, se začne zanj še večja muka, kajti bojevati se mora s samim seboj in s tujimi prisiljevalci.

Najnovejša raziskovanja so pokazala, da je vsako pretirano siljenje, naj otrok piše z desno roko, za njegovo duševno zdravje škodljivo. Lahko se namreč zgodi, da dobi občutek manjvrednosti, da se čuti vedno zapostavljenega in da je zato uporen, neprilagodljiv itd. Levičnega otroka moramo zato na čimbolj ljubezniv način prepričati, da bo uporabljal tudi desno roko. Toda brž ko ugotovimo, da se začne upirati, nehamo z vsakim prepričevanjem. Predvsem pa pomnimo, da je tudi levičnik normalno razvit otrok!

NAŠ RECEPT

Pikantne ribe: 1 kg rib, ¼ kg paradižnikov, 1 jedilna žlica gorčice, lovorov list, poper, peteršilj, korenček, zelena, 5 dkg margarine, 4 žlice smetane, sol in limonin sok.

Očiščene in razpolovljene ribe dogro namažemo z gorčico in paradižnikovo mezgo ter dušimo z nstrganim korenjem. Nato jih damo na krožnik, zelenjavo pa malo zalijemo in prekuhamo, okisamo z limoninim sokom, osolimo po okusu, popopravimo, dodamo kisle smetane in zlijemo na ribe. Jed postrežemo ohlajeno.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

SV. IVAN

Vzemimo za primer Sv. Ivan, ki je l. 1921 bil še v veliki večini slovenski in narodno zelo zaveden. Zvečer pred volilno nedeljo je k Sv. Ivanu pridrvela na tovorniku gruča fašistov ter šla v hiše raznih naših ljudi, grozeč jim s požigom poslopij, ako pojdejo naslednji dan volit ali sploh zapuste stanovanja.

Slovenci se sicer niso dali s takimi grožnjami ustrahovati in so šli naslednji dan na volišče, toda to jim ni bogve kaj pomagalo. Uradna volilna komisija je naredila vse, da

62. Dr. E. BESEDNJAK

je naše ljudi po načrtu uprlo njihove državljanske pravice. Namesto da bi se volitve začele ob 7. uri zjutraj, je komisija najprej poskrbela, da so se šele proti 11. uri.

Med volilnim postopkom samim so komisarji delali našim ljudem naravnost neverjetne ovire. Volivcu, ki je izjavil, da ima 55 let, so na primer rekli, da jih ima le 35 in da zato **ni istoveten z vpisancem**. Če je rekel volivec, da se je rodil oktobra, so ugovarjali, da se je rodil maja, in zahtevali od njega vse mogoče listine in slike. V takih sleparijah se je odlikoval pri Sv. Ivanu posebno volilni odsek 53. Primerilo se je celo to, da je volivec predložil svojo fotografijo, a je član komisije »podvomil«, ali je to res isti človek.

S takimi zvijačami so odgnali protizakonito celo vrsto naših ljudi domov. Ponekod je glasovanje teklo tako počasi, da je trajalo do 10. ure zvečer ter se v tem trenutku zaključilo, ne da bi bile več pripuščene h glasovanju niti osebe, nahajajoče se že v volilni sobani.

Pri Sv. Ivanu so stali na cesti pred voliščem ob 8. uri zvečer ljudje, ki so bili prišli pred volilne prostore **že ob 7. uri zjutraj. Nekaj stotin Lonjercev je moralo domov, ne da bi sploh mogli glasovati.**

BARKOVLJE

V Barkovljah, ki so bile l. 1921 še pretežno slovenska mestna četrt, so se člani uradne volilne komisije tudi posluževali predvsem nezakonitega sredstva neverjetnega zavlčevanja. S čitanjem imenika volivcev so pričeli namesto ob 7. šele ob 9. uri in pol. Medtem so prihajali na tovornikih v Barkovlje oboroženi fašisti in zapirali ljudem dostop do volilnih prostorov, ne da bi jih pri tem kdo motil ali oviral. Celotno osebo, ki so jo stale uvrščene na stopnicah, vodečih na volišče, so s silo razganjali.

Da bi Barkovljani uvideli, da fašisti ne poznajo šale, so črnuhi nekega Slovenca pretepli po glavi. Domačini so bili zavoljo tolike predrznosti seve ogorčeni in pred voliščem je nastal pravcati spopad. Vsakdo je tedaj pričakoval, da bodo zastopniki oblasti poskrbeli za red ter poklicali na pomoč policijo, da se volitve lahko nemoteno nadaljujejo.

Toda kaj se je zgodilo? Ob 6. uri popoldne je predsednik komisije dal enostavno zapreti vrata v poslopje ter naznanil, da so volitve končane. Številni ljudje, ki so stali že na notranjih stopnicah volišča, so se morali raziti, ne da bi mogli glasovati. Zastopnik Jugoslovanske narodne stranke seveda ni molčal, ampak odločno protestiral ter po dolgem prekanju uspel. Pol ure po uradnem zaključku volitev je lahko stopil ven pred Barkovljane ter jim sporočil, da se volitve — nadaljujejo.

Bilo je pa na žalost že skoro prepozno, kajti večina volivcev se je bila že razkropila na svoje raztresene domove ali šla v mesto. V naglici so jih naši zaupniki sicer iskali, kjer so mogli, ter jih deloma privedli spet na volišče, ali italijanski zagrizenci so v bistvu svoj cilj dosegli, ker so nas oropali številnih glasov. V Barkovlje je pridrvel celotni tovornik stražnikov, pa kaj je to pomagalo, ko so fa-

šisti pred njihovimi očmi navzlic temu lahko še naprej strahovali Barkovljane.

»FORA I ŠČAVI«

V Rojanu so člani volilne komisije postopek ravno tako na vse načine zavlčevali. Imenik volivcev so pričeli brati šele ob 10. uri in za vsakega volivca so uporabili okrog 15 minut, preden je mogel oddati glas ter se oddaljiti. Popoldne se je počasnost še znatno povečala. Vsak hip je prišel kak član komisije ven pogledat, koliko volivcev še stoji pred vrati.

Razume se, da so tudi Rojan obiskali fašisti, čeprav tu niso bili tako nasilni kot v Barkovljah. Prišla jih je četa proti večeru ter se postavila pred vhod na volišče št. 57, vpijoč »Fora i ščavi!« — (Proč s Slovenci!) Ljudem so grozili, jih zmerjali ter vihteli proti njim palice. Da bi se izognil nevšečnostim in nasilju, se je marsikateri naš volivec dal ustrahovati ter se odstranil, ne da bi oddal glas.

Tudi v Rojanu ni nihče motil nasilnežev, varuhi postave so jim pustili, da po mili volji pretijo volivcem ter tako občutno škodijo slovenski kandidatni listi.

KAKO JE BILO NA OPČINAH

Neprimerno bolj surovo in brezobzirno so fašisti 15. maja nastopili na Opčinah, ki so tedaj bile tako rekoč še popolnoma slovenska vas. Glasovanje se je bilo komaj pričelo, ko je iz Trsta pridrvelo več ko sto oboroženih mladencev z očitnim namenom, da volitve kratkoma preprečijo. Po cestah so sem in tja streljali, Slovincem grozili in jih pretepali ter jih tirali proč od volilnih prostorov.

Naposled so postali tako nesramni, da so vdrli na samo volišče ter **s silo razgnali uradno volilno komisijo**. V dvorani je nastal tak preplah, da so nekateri komisarji zbežali na ulico, skakajoč skozi okna.

(Nadaljevanje)

Prišla sva v razgovor in, čeprav sem bil samo enkrat v svojem življenju v Brnu, je slučaj nanesel, da sem se prav dobro spominjal ravno njegove tovarne, ker je stala blizu kraja, kjer sem se dalj časa mudil. Dejstvo, da sem se spominjal njegove marmeladne tovarne, ga je izredno razveselilo, in s tem sem se mu močno prikupil. Postala sva velika prijatelja in predstavil mi je tudi svojega nečaka, kakih 25 let starega, drobnega črnolasega fanta, ki pa je prebival prej v Budimpešti. Posrečilo se jima je, da sta ostala dozdej skupaj. Oba sta se pisala Meyer.

Stari Jud mi je po cele ure pripovedoval o svojem predvojnem življenju in delu, o svoji družini in svojih načrtih. Imel je samo ženo in hčerko, a že leta ni več slišal o njima. Zvedel je le, da sta bili pred leti v nekem taborišču v Sleziji. Zdaj sta bili gotovo že mrtvi; vendar pa ni izgubil upanja, da ju bo še videl. Ker je bil zelo oslabel in bolehen, je hodil okrog zavrt v koci s svojega ležišča, ali pa je sedel na pogradu s kocom čez glavo, podobno mumiji, in mi pripovedoval, kar mu je ležalo na srcu, zadovoljen, da je našel nekoga, ki ga je pripravljen poslušati. Pripovedoval mi je, kako je bil prisiljen prodati tovarno nekemu »Arijcu«, da bi jo rešil pred zaplenbo, in bil je prepričan, da jo bo dobil po vojni nazaj. Vendar pa ni želel ostati na Moravskem, kjer je doživel toliko hudega, ampak je razmišljal o tem, da bi se preselil z nečakom v Izrael, kjer da ima bogate sorodnike, ali pa da bi ustanovil kje drugje v Evropi tovarno marmelade. Ko je slišal, kako bogata je Slovenija na jabolkah in drugem sadju, se je ves navdušil za to, da bi po vojni postavil svojo marmeladno tovarno kje na Štajerskem.

Nekateri moji prijatelji in znanci, zlasti študent Janez Keržar, ki je bil za bolničarja v Revierju, in slavist Janez Logar ter ruski prijatelj Sergej so mi prinašali včasih zvečer kakšne pri-

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

106

boljške, ker sem se vrnil iz Überlingena precej oslabel. Te revne priboljške — kruh, prežganje, nekaj krompirjev ali kaj podobnega — sem včasih delil s starim Judom in njegovim nečakom. Bila sta mi naravnost ganljivo hvaležna. Stari Mayer mi je slovesno obljubil, da me bo po vojni povabil k sebi v Izrael, kamor je mislil oditi takoj po vojni, da si odpočije v svobodi in se razgleda zaradi povojnega delovanja. Stiskal mi je roke in po upadlih licih so mu tekle solze. Skoro zgrozil sem se pred to čustvenostjo. Spoznal sem, da so se ti ubogi ljudje že popolnoma odvadili, da bi doživeli od sočloveka in zlasti Nejudja kaj dobrega. Naravnost presunilo jih je, da je bilo kaj takega še sploh mogoče. Vso stvar so seveda opazili tudi drugi Judje in nenadno sem bil obdan od takega spoštovanja, da mi je bilo kar nerodno. Hkrati pa so začeli prihajati k meni drug za drugim in me vleči na stran: »Hören Sie zu, Herr, ich habe Ihnen was zu sagen...« (Poslušajte, gospod, rad bi se nekaj pomenil z vami...). Hoteli so me pridobiti za to, da bi preskrbel tudi njim kakšne priboljške in za plačilo so mi ponujali denar v tujih valutah, ki so ga kljub neštetim preiskavam in grožnji s smrtno kaznijo še vedno skrivali pri sebi, ali kako dragocenost, zlasti diamante, ki jih je bilo najlažje skriti. Ni jim šlo v glavo, da dobivam priboljške od prijateljev zastonj. Dobiti v taborišču od nekoga nekaj zastonj, iz prijateljstva — to jim je bilo skoro že nepojmljivo.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Kdo bo novi junak snežnih strmin?

Bliža se zima in z njo sezona divjega smuka in uglajenega slaloma. Najboljši smučarji sveta bodo tekmovali po snežnih strminah Lauberhorna, Kitzbühela in Grindelwalda. Toda največ pričakovanja je za olimpijske igre, ki bodo od 18. do 28. februarja 1960 v daljni Kaliforniji. V Squaw Valleyu se bodo sestali predstavniki 34 držav. Američani niso varčevali z denarjem, tako da so proge že danes pripravljene. Squaw Valley je precej odročen kraj, toda zdaj je postal veliko športno središče, ki je enakovredno znanim zimskošportnim središčem v Evropi. Skoraj tri leta so Amerikanci nanašali zemljo v »indijansko dolinico«, da so pripravili proge. Tista za moški smuk je dolga 3095 m in je po težavnosti stopnji enaka olimpijski progi v Cortini, a je lažja od nekaterih v Alpah. Ostale so po težavnosti stopnji približno enake normalnim progam za moški in ženski veleslalom.

KDO BO NASLEDIL SAILERJA?

Ceprav v Squaw Valleyu ne bo Sailerja, boj na snežnih poljanah ne bo milejši. Nekateri menijo, da zmage ob Sailerjevi odsotnosti niso popolne. »Rajši

Poraz Italije v Pragi

V nedeljo je češkoslovaško državno nogometno predstavništvo v Pragi porazilo Italijo z 2:1. Italijani so nastopili v naslednji postavi: Buffon; Castelletti, Sarti; Guarnacci, Cervato, Segato; Mariani, Lojaco, Nicole, Galli, Brighenti. Obramba je bila zelo neodločna, napad pa sila neučinkovit. Slabo so se odrezali zlasti Nicole, Brighenti, Galli in Castelletti. Čehi so bili zelo borbeni in zato tudi zaslužen vodijo lestvico za pokal Evrope. Gole so zabil: Lojaco (Italija), Dolinsky in Masopust za CSR. Lestvica. 1. CSR 16 točk (10 tekem); 2. Madžarska 14 (9); 3. Avstrija 11 (10); 4. Jugoslavija 9 (10); 5. Italija 4 (8) in 6. Švica 2 (9). Igrati je treba še tekmi Italija - Madžarska in Italija - Švica.

sem ob Sailerju drugi, kot pa zmagovalci v njegovi odsotnosti,« je rekel Karl Schranz, novo upanje Avstrijcev.

Kandidatov za noslov prvaka je mnogo, a strokovnjaki predvidevajo, da bo prav Karl Schranz »novi Sailer«. Ko je 19-letni avstrijski smučar Karl Schranz drugi zmagal v tekmovalni za Kandahar pokal, je Toni Sailer izjavil: »Ne iščite več mojega naslednika. Ta je Karl Schranz!«

KDO JE KARL SCHRANZ?

Doma je iz St. Antona, gorskega naselja v Avstriji. Njegova mladost je bila taka, kakršno preživljajo otroci v gorah. Njihova edina zabava je sneg. Karl je že s šestimi leti privezal smuč na noge in se začel poganjati po strminah. Njegov prvi učitelj je bil oče. Mladi fant pa je imel srečo, da ga je nekega dne opazil Toni Spiess, eden najboljših slalomistov na svetu. Njegovo ostrino oko je takoj odkril v Karlu bodočega prvaka. Vežbe in Spiessovi nasveti so Schranzu tako koristili, da se je razvil v dobrega smučarja in da med njegovimi vrstniki kmalu ni bilo enakovrednega tekmeča. Leta 1957 ga je Spiess povabil na državni trening. Led je bil prebit!

Schranz morda ne bo zatemnil Sailerjeve slave, toda njegove sposobnosti mu omogočajo, da zmaga na olimpijskih igrah v Squaw Valleyu, kar je tudi njegov cilj.

KAJ PA DRUGI?

Avstrijec Molterer bi zaradi Sailerjeve odsotnosti rad letos odnesel prvo mesto. Toda 28-letnemu smučarju bodo poleg Schranza stali nasproti še Toni Mark, Oberaigner, Zimmermann itd.

Kaj pa smučarji ostalih alpskih držav? Italijani, Švicarji in Francozi se temeljito pripravljajo. Prvi upajo, da se bo njihovo mlado nadarjeno moštvo dobro izkazalo. Čeprav Švicarji neradi govore o svojih pripravah, je znano, da se Forrer, Staug, Mathis in Blaesi skrito vežbajo. Isto velja tudi za Francoze, ki bodo nastopili z novimi smučarji, kot so Bo-

zon, Banlieu, Duvillard, Perillat, Viollat, Vuarnet, Arpin itd.

O Amerikancih vemo le, da si hočejo osvojiti znanje najboljših avstrijskih smučarjev, ki jih ni bilo malo v ZDA. Najbolj nevaren pa bo menda samo Bud Werner.

KAJ PA JUGOSLAVIJA?

Slovenija nima več raznih pogumnih smučarjev, kot so bili Smole, Mulej, Lukanc in Stefe. Za mednarodna tekmovanja pride v poštev samo še Slavica Zupančič. Ker pa je alpsko smučanje za mladino zelo privlačen šport, strokovnjaki menijo, da bodo s pomočjo vzpenjač, z dobro opremo in pravilno vzgojo v petih letih popravili, kar je bilo zamujeno. Že letos bodo v Jugoslaviji važna tekmovanja, ki se jih bodo udeležili tudi nekateri vrhunski smučarji.

Od športa do športa

Danec Elvstroem je novi svetovni prvak v **Jadrani** vrste Snipe. V Kairu so nastopili najboljši **strelci**. Zmagal je Egipčan Badrawi Hussam ter postal novi svetovni prvak. V Rimu sta bili dve mednarodni tekmi. Italija je v **orodni telovadbi** porazila (279:274) Švico, izgubila pa je srečanje z Indijo (0:7) v **hokeju na travi**. V Beogradu je Barcelona igrala neodločeno (1:1) z **nogometno** enajstorico jug. prestolnice. Tekma je veljala za turnir velesojmov. V Londonu je angleška državna enajstorica bila na lastnem igrišču že drugič poražena. Prvi uspeh so dosegli, kot znano, Madžari; tokrat pa so zmagali Švedi. Končni izid je bil 3:2 v korist gostov. Italijani so proglasili za najboljšega **letošnjega kolesarja** Belgijca Rika Van Looya (2962). Sledijo: Gaul (2174), Anquetil (1319), Poblet (819), Baldini (478), Massignan (409), Ronchini (400), Riviere (127) in Nencini (84).

Uspeh Slovencev v Milanu

Pred številnim občinstvom so se v Milanu srečali namiznoteniški ekipi Triglava iz Kranja in domače reprezentance. Slovenci so igrali zelo vigrano, domačini pa so se vneto branili. Najbolj se je odlikoval znani igralec Teran. Izid je bil 6:2 v korist Triglava. Izmed Slovencev so nastopili Teran, Vertovšek, Marusič, Tome in Marijana Plut.

Na pisalni mizi je pod dvojnimi stekli strmel v tihega vladarja par posušenih štiriperesnih deteljic. Darilo gospe Schratt, da bi cesarskemu prijatelju srečo nosilo. Nad deteljicami je pa stal doprni kipec cesarice Elizabete, kakršnih so po dunajskih papirnicah prodajali na ducate.

Pred to mizico je 25. julija 1914 proti mraku sedel Franc Jožef. V rdečih general-skih hlačah, v belem dokolenskem jopiču z zlatimi našitki. Skozi očala je pogledoval zdaj mrtvi kip, pa spet na usahle lističe. Spomin nekdanje ljubezni... smrti... prijateljstva... Vse je šlo mimo starca, ki se je zavedal, da je tako... sam...

Iz težkih previdov ga zdrami lahen šum korakov. Pribočnik general Margutti prihiti k mizi z lističem v roki. Cesar naglo vstane in ga pogleda v zaskrbljenim izrazom. Pred nekaj trenutki je starinska ura odbila pet udarcev. Tedaj je potekel osemindeseturni odlog, ki ga je njegova vlada dovolila Srbiji za odgovor na ultimatum.

Margutti, še ves zasoplen, javlja, da je vojno ministrstvo z Dunaja pravkar telefoniralo: srbska vlada je poslaniku Gieslu izročila svoj odgovor. Baron ga je smatral za nezadovoljivega in je že zapustil s svojim osebjem Beograd. Kako slišno je cesar spregovoril: »Torej tako daleč smo že?« Segel je po listku in se sesedel na stol. Vzel je pribočniku listek iz rok in strmel v tiste dve, tri vrstice, ki bodo morda odločale usodo njegove države in hiše. Odložil je papirček in zakinkal s sivo glavo. Oster zvenk po steklu ga je spet zdramil. Roka mu je

105

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

omahnila na mizo in trknila z obema prstanoma, njegovim in Elizabetinim, po stekleni plošči.

Odskočil je, kod da ga drami duh rajne žene. Zopet znak... temne slutnje? V starem vladarju se je nekaj uprl.

»Prelom diplomatskih odnosov ni še vojna«, je zavpil. Margutti je ves nem pobledel in se umikal proti vratom. Cesar se je zgrudil na stol; plaz se je zgrnil nadenj.

Laž in čast

Plaz usode, ki se je zrušil z viška na starega cesarja in njegovo monarhijo, so sprožili prav njegovi ljudje. Ministri z Berchtoldom in generali s Conradom so računali, da je treba priboriti Avstriji ugled s sabljo. Ko se jim je igra po sarajevskem atentatu jela obračati na slabo, ker je Srbija sprejela skoro vse avstrijske zahteve, so začeli svojo čast braniti z lažjo.

Avstrijski zunanji minister Berchtold se je po beograjskem odgovoru zbal, da se bi Nemčija z njim zadovoljila in da bi nemški cesar ne uvidel, zakaj naj bi se dvignil z armado na pomoč zavezniški Avstriji, ktere nihče ne ogroža.

Res so v Berlinu ves 26. julij pričakovali

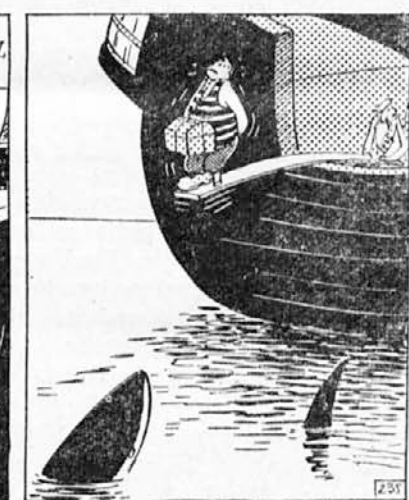
obvestila o srbskem odgovoru. Nemški poslanik Tschirsky se je z Dunaja opravičeval svojemu ministru Bethmann-Hollwegu, da mu na brzopjavem uradu niso hoteli sprejeti brzopjavke, češ da je besedilo odgovora predolgo in da imajo dosti dela ter da bodo poslanikovo sporočilo oddali šele, ko bodo zveze proste. V resnici pa je avstrijsko zunanje ministrstvo ukazalo pošti, naj zadrži nemško uradno brzopjavko, da ne bi vplivala na nemškega cesarja tako, da ne bi mobiliziral čet.

Tisti dan so obenem na Dunaju obdelovali starega cesarja z lažnimi poročili. Vojna stranka je računala, da, ko bo cesar podpisal vojno napoved Srbiji, tudi Viljem ne bo mogel več oklevati.

Zjutraj 27. julija se je zunanji minister Berchtold zglasil pri cesarju v avdienci. Iz diplomatske aktovke je razgrnil na mizo poročilo ministrstva. Cesar je bral v pojašnili k vojni napovedi, da je srbski odgovor po obliki sicer sprejemljiv, po vsebini pa brez vrednosti in da je zato mnenje pristojnega ministrstva, da je mirna poravnava spora nemogoča ter da more le vojna napoved ustvariti jasen položaj. (Dalje)

RADO BEDNARIK

20

2a
našen
a
i
m
l
a
i
š
eG
u
s
a
r
j
i

Iz Gorlice

RAZGLAS GORISKEGA ŽUPANSTVA

Goriško županstvo obvešča davkoplačevalce, da sta na vpogled seznam sprememb družinskega davka za leto 1960 in prejšnja leta ter sprememb vodne pristojbine za to dobo. Seznam si lahko ogledate vsak delavnik od 9. do 12. ure.

Iz Trsta

CEPITE ŽIVINO!

Kot poročamo na drugi strani, se je med govejo živino bližnje Goriške hudo razširila slinavka. Da bi se nevarna bolezen ne razširila čez mejo, so se jugoslovanska in italijanska oblastva sporazumela, da do 8. t. m. ukinejo osebni promet s prepustnicami skozi vse prehode na Goriškem, razen v Jamljah.

Doslej niso sicer na Tržaškem ugotovili nobenega primera bolezn, vendar živinozdravniki priporočajo, naj kmetovalci iz previdnosti dajo cepiti proti slinavki vso govejo živino in prašiče. Večina živinorejcev iz devinsko-nabrežinske občine je cepljenje že izvedla. Enako bi morali ravnati tudi ostali kmetovalci na Tržaškem, saj vendar ne gre za velike stroške.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 4. novembra si dobil, oz. dal za:

ameriški dolar	617—620 lir
avstrijski šiling	23,60—24 lir
100 dinarjev	70—75 lir
100 francoskih frankov	122—126 lir
funt šterling	1715—1760 lir
nemško marko	147—149 lir
švicarski frank	143—145 lir
pesos	6—9 lir
zlatoto	706—709 lir

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20
Telefon 29-477

Po dolgi bolezni in hudem trpljenju je dne 3. t. m. zapustil za vedno svoje drage

EDO JOGAN

Žalostno vest sporočajo užaloščeni: žena Olga Ukmar, otroka Tea in Sašo, oče Alojz, sestra Lea z možem dr. Jožkom Štolfo, nečakinji Breda in Sonja ter ostali sorodniki.

Pogreb je bil v sredo, 4. novembra

Trst, 4. novembra 1959